

Bariatriske algoritmer

pb
PLAMBECH & BØGEDAL

Lene Plambech & Gitte Bøgedal
2010

Indledning

Indledning

En algoritme er en beskrivelse af, hvordan man kan løse en opgave – for eksempel en forflytningsopgave. I dette afsnit beskrives de bariatriske algoritmer. Du kan bruge de bariatriske algoritmer, hvis personens vægt og størrelse giver anledning til ændrede arbejdsgange eller problemer i dit daglige arbejde. Det kan f.eks. være i forbindelse med håndtering, pleje, påklædning, hjælpemidler, arbejdsteknik, tid til opgaven, indretning, transport, påklædning eller andet.

Der er indtil nu udviklet 6 algoritmer:

Algoritme 1:

Fra seng til stol, fra stol til toilet eller fra stol til stol.

Algoritme 2:

Fra seng til leje eller bære (parallelforflytning).

Algoritme 3:

Vending i seng og højere op i seng.

Algoritme 4:

Placering i kørestol, stol eller hvilestol.

Algoritme 5:

Samle op fra gulv.

Algoritme 6:

Støtte og adgang til specifikke dele af kroppen.

Læsevejledning til algoritmerne

Algoritmerne læses ved at følge pilene i rutediagrammet. Hvis svaret på, om personen kan "hjælpe til" eller "samarbejde", er "delvist", betragtes det som at personen ikke kan hjælpe til eller samarbejde. Det vil sige, at enten kan personen fuldt ud hjælpe til eller fuldt ud samar-

bejde, eller også kan personen ikke hjælpe til eller samarbejde. Der er således ikke nogen "gråzone" i algoritmerne. Det er enten-eller. Hvis du er i tvivl, skal du altid følge pilen for, at personen ikke kan hjælpe til eller ikke kan samarbejde.

Til hver algoritme hører en farvet boks nederst med nyttige tips i forhold til den konkrete algoritme.

I algoritmerne benyttes begrebet "person". Med dette menes den bariatriske person, som skal hjælpes.

Når der i algoritmen står "standby", menes, at hjælperen skal være forberedt på at flytte genstande som kommer i vejen, og som kan forårsage skade på personen. Hvis personen er ved at falde, er der meget lidt du kan gøre. Hvis det er muligt, kan du prøve at beskytte personens hoved.

I algoritmerne angives nogle steder valgmulighed med hensyn til antal hjælpere eks. 2-3 hjælpere. Med det menes, at der som udgangspunkt skal være det højeste antal hjælpere – her 3 – til forflytningen. Hvis der skal deltage færre hjælpere, skal forflytningsvejlederen eller nøglepersonen have foretaget en konkret vurdering.

Når I er flere hjælpere til en forflytning, bør I udpege en leder, som har kommandoen i forflytningen. Det vil sikre, at I samarbejder, hvilket øger sikkerheden for såvel den bariatriske person som for jer som personale.

Hvis personen, som skal hjælpes, har "delvis vægtbæring", så forflyt personen over den stærkeste side.

Vi har i denne bog valgt at beskrive de mest basale forflytninger og nogle grundlæggende metoder. Kombiner din viden om forflytning, problemløsning og de her beskrev-

ne metoder til at finde den helt rigtige løsning for den person, du skal forflytte, og for dig selv.

Forflytningshjælpemidler

Vær sikker på at det udstyr som du anvender, har den rette vægtpacitet. Det er forskelligt, hvad standardudstyr maksimalt kan laste, men vægtgrænserne ligger mellem 120 kg og 175 kg.

Personløfter/lift:

Når der i algoritmerne står lift, mener vi som udgangspunkt loftlift. Generelt bør der altid anvendes loftlift til forflytning af bariatriske personer. Der kan dog være situationer, hvor det kun er muligt at anvende manuel lift. I sådanne tilfælde skal du naturligvis være sikker på, at den manuelle lift kan laste det nødvendige antal kilo. Du skal som grundregel aldrig køre med en lastet manuel lift. Hvor det er muligt kør da altid med de tomme hjælpemidler. Vær opmærksom på, at kørsel med belastede hjælpemidler kræver mere plads end kørsel med tomme hjælpemidler.

Udformning af liftens åg betyder meget for personens siddestilling. Det er hensigtsmæssigt, hvis liften har to motorer, som kan køre uafhængigt af hinanden, derved er det let at regulere personens stilling. Hvis dette ikke er muligt, er det hensigtsmæssigt at anvende et åg med fire ophængningspunkter, som er placeret i kryds. Derved får personen en mere åben siddestilling, hvor der er plads til maven. Spørg evt. forhandleren til råds.

Stålift/aktiv lift:

Liftypen er kun anvendelig til personer, som er i stand til at stå på deres ben, men som ikke har kraft til at rejse sig selv. Liften kan således hjælpe den bariatriske person til at rejse og sætte sig. Hvis en bariatrisk person er gledet frem i stolen, er liften meget effektiv til hjælp til en god siddestilling.

Friktionsnedsættende materialer:

Friktionsnedsættende materiale er materiale som nedsætter gnidningsmodstanden mellem f.eks. personen, som skal forflyttes, og underlaget. Friktionsnedsættende materiale kan f.eks. være spilerdug, glide- og vendelagener og vendesystemer. Nogle produkter er egnede til at blive liggende i sengen, mens andre ikke egner sig til dette. Spørg altid forhandleren, hvorvidt materialet skal fjernes efter brug, eller om det kan blive liggende.

Seng og opredning af seng:

Der er på markedet senge, som kan laste en vægt på over 500 kg. Nogle af typerne ligner de senge som ellers bruges, de er bare bredere. De kan i mange tilfælde anvendes, dog skal man være opmærksom på, at det skal være muligt at få den bariatriske person ud af stuen i tilfælde af brand. Dette kan være et problem, hvis sengen f.eks. er 120 cm bred, vil mange døråbninger ikke være store nok. Ulempen er også, at personalet skal række længere, når de skal pleje og flytte personen. Der findes også senge, som er specialdesignede, og som er fleksible i bredden. Disse senge har flere muligheder for tilpasning, og de kan komme ud ad dørene, men man skal være opmærksom på at deres egenvægt er større.

Vi reder altid sengen op med to lagener. Derved kan det ene lagen fungere som hjælpemiddel, samtidig med at du sikrer, at madrassen altid er dækket af et lagen.

Sejl og vendelagener:

Det er en stor belastning for personalet at lægge sejl og vendelagen i en seng og i en stol. Hvor det er muligt, lad da sejl eller vendesystem ligge i henholdsvis stol eller seng. Undersøg først, om produktet er egnet til at blive liggende, det vil sige, at det skal være lavet af åndbart materiale, og der må ikke være

sømme, der kan være generende for personens hud. Spørg forhandleren til råds. Vurder derefter, om personen kan tåle at ligge/sidde på sejl eller vendelagen. Tag evt. en sygeplejerske med på råd.

Småhjælpemidler:

Forlængerstropper.

Forlængerstropper er beregnet til at forlænge stropperne på sejl og dermed lette løft fra gulv eller for at give mere plads mellem personen og løftearmen. De kan også anvendes til at regulere personens siddestilling i sejlet. Forlængerstropper er lette at påsætte og fjerne igen.

Overflytningsbånd

(Benævnes i algoritmerne som slynge). Bånd med håndtag i begge ender, der bruges til at flytte en person fra et sted til et andet. De kan også anvendes som forlængerarm, og som holder af eksempelvis et ben eller maven.

Rebstiger og sengebånd

Hjælpemiddel som bruges til forflytning i seng. Det kan enten være to bånd med tværribber eller et bånd/snor med et håndtag. Begge typer fastgøres for enden af sengen, og personen kan bruge det til at trække sig op i.

Rygstøttekiler og lejringspuder

Rygstøttekilerne og lejringspuder kan anvendes i mange situationer for at sikre, at personen kan opretholde den ønskede lejrings- eller liggeposition. I forflytningssituationer kan kiler og puder anvendes til at støtte ryggen, et ben eller en arm.

Glidebræt

Bræt hvorpå en person kan flytte sig ved at glide siddende mellem f.eks. kørestol og seng ved egen eller hjælpers hjælp. Et glidebræt kan med fordel anvendes til personer der selv kan forflytte sig, men mangler mulighed for at hvile sig undervejs. Inden et glidebræt anvendes skal der foretages en grundig vurdering af, om det er forsvarligt at anvende det i det konkrete situation.

Trækstok

En trækstok er et meget anvendeligt hjælpemiddel, når du skal trække den bariatriske person højere op i sengen eller fra leje til leje. Den trækstok, som anvendes, skal være rengøringsvenlig og overholde gældende hygiejnekrav.

Bariatrisk algoritme 1

Forflytning til og fra seng/stol, stol/toilet eller stol/stol

Først vurderes, hvorvidt personen kan bære sin egen vægt helt, delvist eller slet ikke. Hvis han kan stå sikkert på sine ben, vil han formodentlig selv kunne klare forflytningen, og det er kun nødvendigt at være til stede for evt. at guide, sørge for at hjælpemidlerne er placeret hensigtsmæssigt, samt at "banen er klar" - det vil sige, at der ikke er noget der står i vejen.

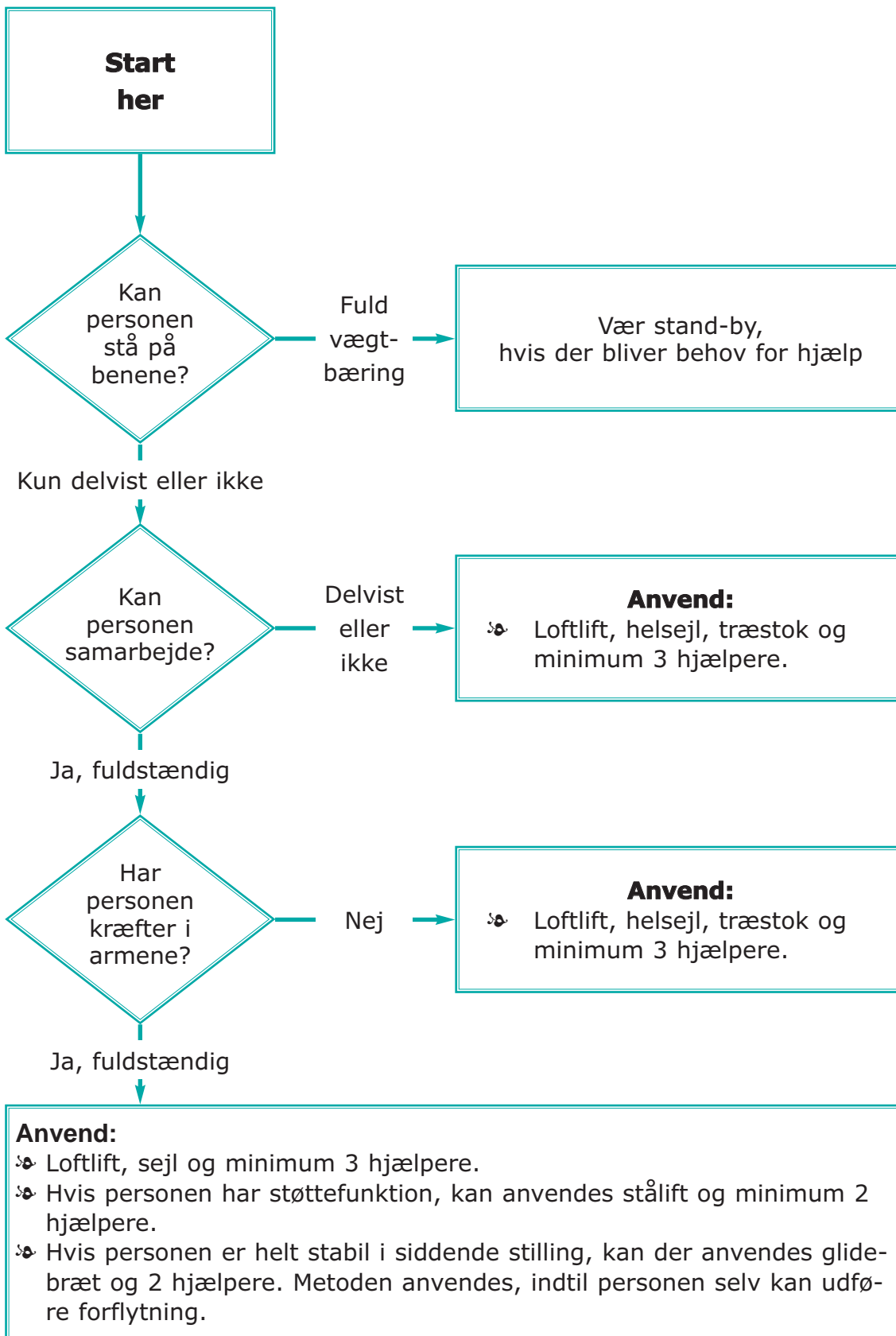
Hvis personen kan stå delvist/har støttefunktion, skal det vurderes, om han kan samarbejde. Hvis han kan samarbejde, har støttefunktion og kræfter i armene, kan det overvejes at anvende stålift eller glidebræt. Hvis personen ikke er samarbejdsvillig og/eller ikke har kræfter i armene, skal du anvende loftlift. Hvis du er det mindste i tvivl, anvend da loftlift.

Gode råd

- ✎ De stålifte, der på skrivende tidspunkt er på markedet, kan generelt løfte 165 kg. Et enkelt produkt kan opgraderes til 250 kg.
- ✎ Hvis der anvendes hjælpemidler til siddende forflytning, f.eks. glidebræt, skal stolens armlæn kunne fjernes og sengen kan med fordel være lidt højere end stolen.
- ✎ Når der forflyttes til toilet, kan der hensigtsmæssigt anvendes toiletsejl.
- ✎ Du skal være opmærksom på, at der som udgangspunkt ikke skal køres med liften, når personen er i.
- ✎ Badesejl (netsejl) kan hensigtsmæssigt anvendes i badesituationer.
- ✎ Bemærk at standardtoiletter (både gulv- og vægmonterede) generelt har en vægtgrænse på 240 kg. Det er sædet, der er det svageste led – altså det som kan tage de færreste kilo. Hvis personen, der skal benytte toilettet, vejer mere, skal han sidde på en toiletstol.
- ✎ Forflyt over personens stærke side, der er det mest sikre for personen og hjælperne.
- ✎ Når du skal lægge sejl og personen sidder i kørestolen, brug da spilerdug til hjælp, når benstropperne skal lægges ind under personens ben.
- ✎ Tip kørestolen, når personen sænkes ned i stolen, og lad stolen følge personens vej ned.

Algoritme 1

Forflytning til og fra seng/stol, stol/toilet eller stol/stol

Bariatrisk algoritme 2

Forflytning til og fra seng til leje eller båre.

Når en bariatrisk person skal have hjælp til denne forflytning, er der grundlæggende 2 måder, den kan udføres på. Den ene er baseret på glid, og til den anden anvendes en loftlift og et løftelagen. Hvis du vælger glidemetoden, skal du sikre dig, at der er tilstrækkelig plads til rådighed, således at det er muligt for hjælperne at indtage hensigts-

mæssige arbejdsstillinger. Alt efter rummets indretning og sengens placering i rummet, kan du vælge at forflytte over hovedende, fodende eller foretage en parallelflytning over siden af sengen.

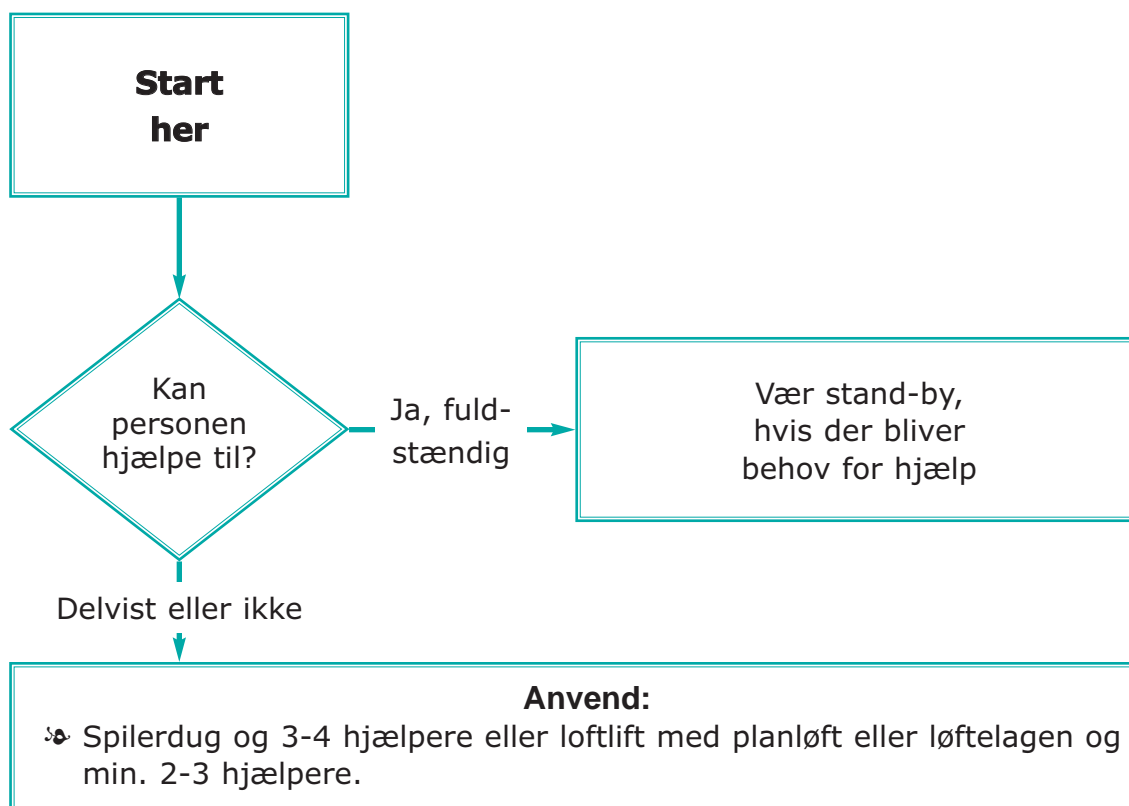
Hvis personen i forvejen ligger på et vendelagen, vil det være hensigtsmæssigt at anvende loftlift.

Gode råd

- Når der anvendes spilerdug, skal det leje som personen skal flyttes til være indstillet lidt lavere end sengen.
- Undgå skader på personen grundet friktion og shear.
- Sørg for at sengen og lejet står fast under forflytningen.
- Når forflytningen foregår over fodenden, kan sengen vippes, så hovedenden er højest. Derved fås glæde af tyngdekræften. Det skal på forhånd sikres, at personen kan tåle det.

Algoritme 2

Forflytning til og fra seng til leje eller bære.

Bariatrisk algoritme 3

Lejring i seng. Vending og højere op i seng.

Hvis personen ligger på et løfte/vendelagen eller vendesystem, kan man bruge dette til forflytning højere op i sengen og til vending.

En meget hyppig forflytning er at hjælpe den bariatriske person højere op i sengen. Personen glider ofte ned, når sengen løftes ved hovedgærdet. For at mindske risikoen for, at personen glider ned, kan man knække lejet lidt ved knæhaserne, og han vil komme til at sidde lidt lavere med bagdelen.

Denne algoritme giver flere forslag til at få personen højere op i sengen.

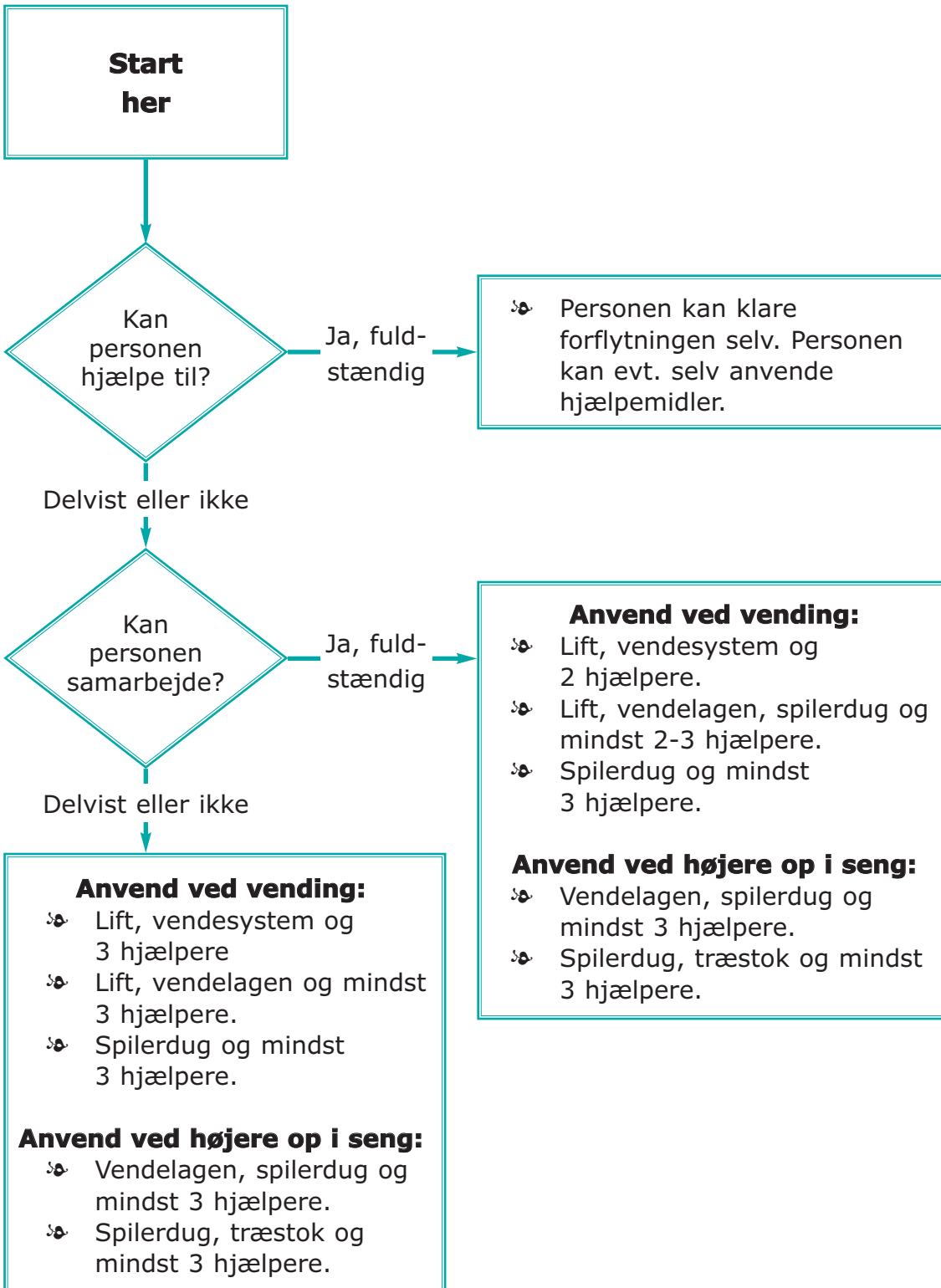
Hvis du anvender spilerdug, når personen skal højere op i sengen, skal spilerdugen være en smule længere end madrassen, således at der er spilerdug at trække i, og at det er muligt, at personens hæle stadig ligger på spilerdugen.

Gode råd

- Når personen skal højere op i sengen, placér da sengen i vandret, hvis personen kan tåle det. Sengehesten skal være nede.
- Undgå friktion og shear på personen.
- Når personen er forflyttet, så sørg for at han ligger godt, f.eks. at hovedgærdet har den rette højde, og at benene støttes af puder.

Algoritme 3

Lejring i seng. Vending og højere op i seng.

Bariatrisk algoritme 4

Placering i kørestol, stol eller hvilestol.

Det er en svær forflytning, at hjælpe en bariatrisk person til en siddestilling, hvor han sidder godt og har god støtte. Hvis personen har en meget stor mave, vil han let glide frem i stolen. Her kan det hjælpe, hvis stolen har mulighed for tilt (at sæde og ryg kan vippe). Når stolen tiltes lidt bagud, kan det hindre at

personen glider frem, og det vil give en øget komfort.

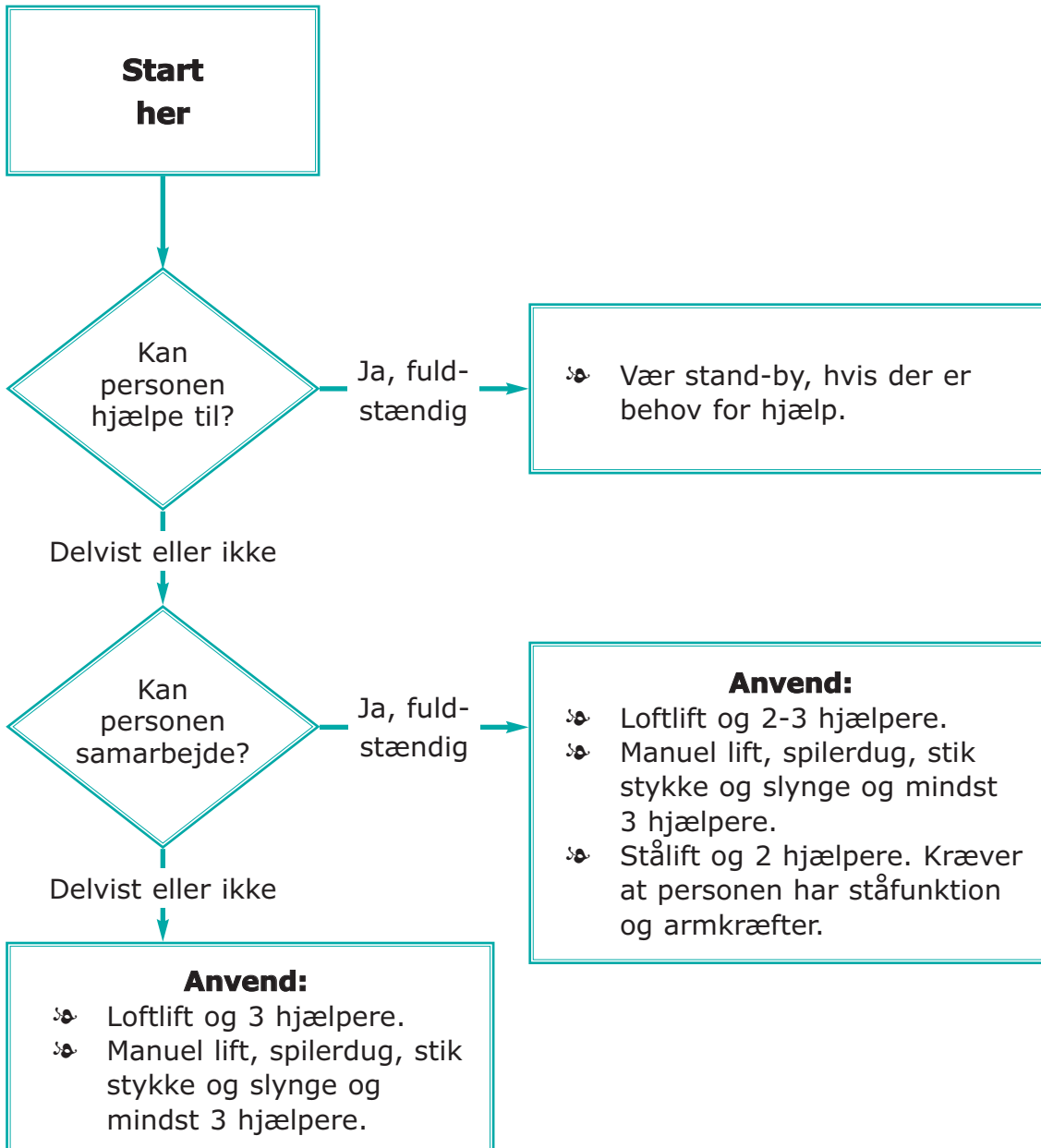
Anvendelse af loftlift eller stålift er de mest sikre måder, at hjælpe personen til at sidde godt, og det er det mindst belastende for såvel personale som for den bariatriske personen.

Gode råd

- Udnyt stolens funktioner, f.eks. hvis ryggen på stolen kan lægges tilbage, eller brug armlænet til at facilitere bevægelsen tilbage i stol.
- Hvis kørestolen er så bred, at personen ikke kan liftes ned, når kørestol og manuel lift står med front mod hinanden, er det mest sikkert at anvende loftlift. Hvis det ikke er muligt, skal alle hjælpere være helt sikre på forflytningen, inden den bariatriske person skal forflyttes.
- Sørg for at kørestolen er bremset.
- En forudsætning for manuelt at kunne trække personen længere tilbage i stol er, at stolen på forhånd er forberedt med spilerdug og lagen.
- Når spilerdugen foldes, skal åbningen ligge bagude i stolen. Oven på spilerdugen ligger et lagen til at trække i. Når personen er placeret i stolen, skal spilerdugen fjernes, mens lagenet nødvendigvis må blive.

Algoritme 4

Placering i kørestol, stol eller hvilestol.

Bariatrisk algoritme 5

Fra gulv til seng/leje eller stol.

Når en bariatrisk person er faldet og ligger på gulvet, er det første du skal gøre, at vurdere om personen kan tåle at blive flyttet. Hvis du er det mindste i tvivl, så tilkald en sygeplejerske eller en læge. Hvis personen ikke er kommet til skade og selv er i stand til at rejse sig op, kan du hjælpe ved at sætte en stol hen, som personen kan støtte sig til. Du kan evt. guide således, at personen kommer om på siden, derefter op på alle fire og så rejser sig ved hjælp af stolen. Det vil dog være sjældent, at den bariatriske person har styrke til selv at rejse sig. Der vil ligeledes være risiko for såvel den bariatriske person som hjælperen, hvis personen alligevel ikke har kræfterne og falder ned på gulvet

igen. I dette tilfælde må du ikke forsøge at gribe personen.

Hvis der er mulighed for det, er det mest sikre at anvende en loftlift. Det kan dog ske, at personen falder et sted, hvor der ikke er etableret loftlift, og du må i så fald bruge en manuel lift eller et oppusteligt løftehjælpemiddel. Når løftehjælpemidlet er fuldt pustet op, har den løftet personen til siddende stilling, hvorfra han kan rejse sig – enten selv eller med assistance fra en hjælper.

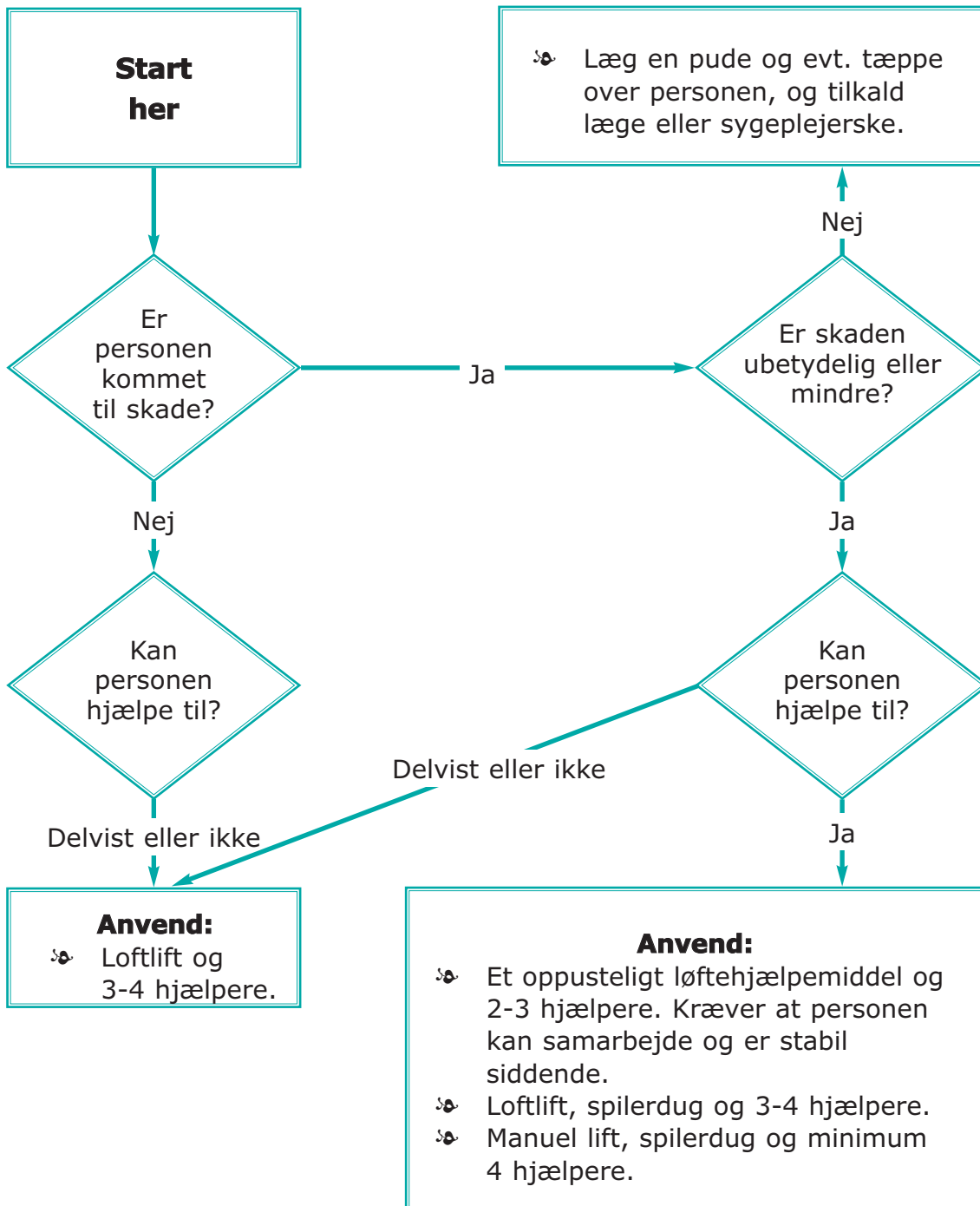
Hvorvidt der skal 3 eller 4 hjælpere til at hjælpe personen op fra gulvet vil afhænge af en konkret vurdering af personens funktionsniveau, almentilstand, hjælpemidler til rådighed og pladsforholdene.

Gode råd

- ☛ Når personen er faldet, hent straks en hjælper. Personen lejres, så han kan ligge, til du har samlet personale og hjælpemidler og fået planlagt forflytningen.
- ☛ Vær opmærksom på, hvor meget og hvor længe det enkelte plejepersonale kommer til at løfte, holde eller bære. Alt skal planlægges, så det overholder arbejdsmiljøloven, og det skal altid respekteres, hvis et personale siger fra.
- ☛ Personen skal være stabil i siddende stilling, for at du kan anvende et oppusteligt løftehjælpemiddel. Hvis du ikke er helt sikker på, hvor stabil personen er, så anvend en lift. Oppusteligt løftehjælpemiddel er en mulighed, hvis personen er faldet et sted, hvor det ikke er muligt at anvende lift.
- ☛ Det er vigtigt at personen ligger præcist på midten af det oppustelige løftehjælpemiddel, inden du går i gang med at puste det op. Hvis det ikke er tilfældet er der stor risiko, at personen tipper til en af siderne. Hvis det ikke er muligt at placere det oppustelige hjælpemiddel, så personen ligger præcist på midten, kan du bruge et glid.
- ☛ Det kan være smertefuldt for den bariatriske person at ligge på gulvet. Det kan afhjælpes ved at lejre og støtte godt med puder og tæpper.
- ☛ Når der er en person i den manuelle lift, er det ikke forsvarligt at dreje med liften. Der bør kun køres lige frem, hvis det ikke kan undgås. Da skal der være to personer til at skubbe, og distancen bør ikke være mere end en meter.

Algoritme 5

Fra gulv til seng/leje eller stol.

Bariatrisk algoritme 6

Støtte og adgang til specifikke dele af kroppen (arme/ben, maveregion, sæderegion).

Udgangspunktet for denne algoritme er om den bariatriske person er i stand til at hjælpe til, således at plejepersonalet kan komme til at udføre den nødvendige pleje f.eks. ved vask, sårskift eller påklædning. Hvis personen kun delvist eller ikke er i stand til at indtage en stilling, så personalet kan give den pleje og hjælp, som der er behov for, er der brug for kreative løsninger, som er

sikre for såvel den bariatriske person som for personalet.

Et lille og effektivt hjælpemiddel er en slynge, der kan anvendes til at holde og støtte med. Her er blot vist to muligheder for anvendelse.

Andre effektive småhjælpemidler er støtte- og lejringspuder samt spilerdug. Begge dele kan være meget anvendelige i forflytnings- og plejesituationer.

Gode råd

- Det er nødvendigt, at et tværfagligt team, løser de specifikke opgaver relateret til den enkelte bariatriske person.
- Løsningerne skal kommunikeres ud til plejepersonalet på en tilgængelig måde, og det bør pointeres at retningslinierne skal overholdes.
- Vær opmærksom på, hvor meget og hvor længe det enkelte plejepersonale kommer til at løfte, holde eller bære. Alt skal planlægges, så det overholder arbejdsmiljøloven, og det skal altid respekteres, hvis et personale siger fra.

Algoritme 6

Støtte og adgang til specifikke dele af kroppen (arme/ben, maveregion, sæderegion).

